कारणंजगतइतिशेषः यत्रयन्निमित्तंविधिःकर्मकांडः ज्ञानेसतियत्फलंप्राप्यं मंत्रशब्दैःवेदवाक्यैःवाङ्मनसातीतत्वात्अप्रकाशितं ॥ ४ ॥ अर्थशास्त्रंत्रिवर्गशास्त्रं आगमोवेदः मंत्राःइषेत्वादयोवेदांतर्गतास्त द्विद्भिर्नरैर्यत्यज्ञादिभिःफलंसुखंउपास्यतेतत्किंवस्तुकथंकेनप्रकारेणवातत्प्राप्तिर्भविता क्वातत्सुखंदेशांतरेवाप्रत्यगात्मन्येववा ॥ ५ ॥ महीजाःस्थावरजंगमाः ॥ ६ ॥ ज्ञानंयतःयस्मिन्विषये ततःज्ञानात् त दर्थाज्ञानार्था मिथ्याप्रवृत्तितदज्ञात्वाप्रवृत्तितदवाप्तयेकथंनुकुर्यां ॥ ७ ॥ सोहंभगवोमंत्रविदेवास्मिनात्मविदितिश्रुतेर्ऋक्सामादिज्ञानेपिभूतप्रकृतिंवियदाद्युपादानमात्मानंनवेद्मि ॥ ८ ॥ सामान्यशब्दैःअ स्तीत्येवोपलब्धव्यइत्यादिभिः विशेषणैःसत्यंज्ञानमनंतंविज्ञानमानंदमित्यादिभिः॥ ९॥यत्रविधिःप्रवृत्तइत्यस्योत्तरमाह यदिति ॥१०॥ज्ञानेफलंयदित्यस्योत्तरमाह इष्टमिति॥११॥यच्चार्थशास्त्रेत्यत्योत्तर

यत्कारणंयत्रविधिःप्रवृत्तोज्ञानेफलंयत्प्रवदंतिविप्राः॥ यन्मंत्रशब्दैरकृतप्रकाशंतदुच्यतांमेभगवन्यथावत् ॥ ४ ॥ यच्चार्थशास्त्रागममंत्रविद्भिर्यज्ञैरनेकैरथ गोप्रदानैः॥ फलंमहद्भिर्यदुपास्यतेचकिंतत्कथंवाभविताक्वतत्॥ ५॥ महीमहीजाःपवनोंतरिक्षंजलौकसश्चैवजलंदिवंच॥दिवौकसश्चाषियतःप्रसूतास्तदु च्यतांमेभगवन्पुराणं ॥ ६ ॥ ज्ञानंयतःप्रार्थयतेनरोवैततस्तदर्थाभवतिप्रवृत्तिः ॥ नचाप्यहंवेदपरंपुराणंमिथ्याप्रवृत्तिंचकथंनुकुर्यां॥७॥ ऋक्सामसंघांश्च यजूंषिचापिच्छंदांसिनक्षत्रगतिंनिरुक्तं॥ अधीत्यचव्याकरणंसकल्पंशिक्षांचभूतप्रकृतिंनवेद्मि॥८॥समेभवान्शंसतुसर्वमेतत्सामान्यशब्दैश्चविशेषणैश्च॥ समेभवान्शंसतुतावदेतज्ज्ञानेफलंकर्मणिवायदस्ति॥ ९॥ यथाचदेहाच्च्यवतेशरीरीपुनःशरीरंचयथाभ्युपैति॥ मनुरुवाच यद्यत्प्रियंयस्यसुखंतदा हुस्तदेवदुःखंप्रवदंत्यनिष्टं॥ १० ॥ इष्टंचमेस्यादितरच्चनस्यादेतत्कृतेकर्मविधिःप्रवृत्तः ॥ इष्टंत्वनिष्टंचनमांभजेतेत्येतत्कृतेज्ञानविधिःप्रवृत्तः॥ ११ ॥ कामा त्मकाश्छंदसिकर्मयोगाएभिर्विमुक्तःपरमश्नुवीत ॥ नानाविधेकर्मपथेसुखार्थीनरःप्रवृत्तोनिरयंप्रयाति॥ बृहस्पतिरुवाच इष्टंत्वनिष्टंचसुखासुखेच साशीस्त्ववच्छंदतिकर्मभिश्च॥ १२॥ मनुरुवाच एभिर्विमुक्तःपरमाविवेशएतत्कृतेकर्मविधिःप्रवृत्तः॥ कामात्मकांश्छंदतिकर्मयोगएभिर्विमुक्तः परमाददीत॥ १३॥

माह कामेति कामात्मकाःकामप्रधानाः छंदसिवेदे एभिःकामैः कर्मपथेवेदोक्तेलौकिकेवा निरयंस्वर्गंनरकंवा एतदाक्षिपत्यर्धेन इष्टमिति इष्टानिष्टेप्रियाप्रिये सुखदुःखे ततःसुखमिष्टंग्राह्यंदुःखम निष्टंत्याज्यं साआशीःप्रार्थना साचकर्मभिःएनंप्रार्थयितारंअवच्छंदतिपूरयतिव्याप्नोति एतावदेवपुरुषःप्रार्थयते नान्यत्कर्मफलमस्तीत्यर्थः स्वर्गकामोयजेतस्येनेनाभिचरन्यजेतेत्यादेरुत्पत्ति शिष्टस्यतस्यैवफलत्वेनश्रवणात् ॥ १२ ॥ विविदिषंतियज्ञेनेत्यादिवाक्यात् एभिःकामैर्विमुक्तःसन्कर्माण्यनुष्ठायपरंब्रह्मविविदिषोत्पत्त्यादिद्वाराप्रविशेत् एतदर्थमेवकर्मविधिःप्रवृत्तः स्वर्गादिफलश्रवणंतु कामात्मकानेवच्छंदतिआदणोति अतःएभिःकामैर्विमुक्तःपरमेवाददीत ब्रह्मज्ञानार्थमेवकर्माण्यनुतिष्ठेन्नक्षुद्रफलार्थमित्यर्थः ॥ १३ ॥

Digitized by Google